

BOHUSLAV KOUTNÍK: POVINNÉ VÝTISKY.

Jedním z velmi bolestných důsledků politických obtíží, s nimiž se setkává definitivní úprava našeho tiskového zákona, důsledkem majícím v zápětí těžké škody kulturní, třebaš nedoceňované se strany zákonodárství i veřejnosti, je zmatek vládnoucí v oblasti tak zvaných povinných výtisků odváděných z každého nákladu určitým úřadům a knihovnám. Úřady, kterým byly povinné výtisky určeny, se převratem změnily, jedna z dotyčných knihoven, dvorní knihovna vídeňská, se octla mimo hranice našeho státu, zákonná ustanovení byla upravována cestou nařizovací a následek všeho je, že se i v záslužných publikacích o tiskovém právu objevují v této věci chyby.

Základem pro povinné výtisky zůstává dále rakouský zákon o tisku ze 17. prosince 1862, č. 6. ř. z. pro 1863, jehož § 18 v původním znění ustanovuje toto:

„Von jeder zum Verkaufe bestimmten Druckschrift, welche im Inlande verlegt oder gedruckt wird, ist, insoferne sie nicht unter die im § 9 erwähnten Ausnahmen fällt, an das Staatsministerium, an das Polizeiministerium, an die k. k. Hofbibliothek und an jene Universitäts- oder Landesbibliothek, welche durch besondere Kundmachung in jedem Verwaltungsgebiete als hiezu berechtigt bezeichnet wird, je Ein Pflichtexemplar zu überreichen.“

Ustanovují se tu tedy celkem 4 povinné výtisky. Vezměme však do rukou nejnovejší práci podávající naše zákony a nařízení týkající se tisku, totiž: *N o v é č e s k o s l o v e n s k é p r á v o t i s k o v é*. Ochrana cti, tiskové novely, slovenské tiskové zákony atd. Sestavil, poznámkami a judikaturou opatřil Jan H r a b á n e k. Přešlédl a doplnil dr. Albert M i l o t a. V Praze 1933, 8, 489 s. Právnická knihovna sv. 11. Zde nalézáme na s. 41. překlad § 18 tiskového zákona v tomto znění:

„Po jednom povinném exempláři každého spisu tištěného, v tuzemsku vydaného nebo tištěného, k prodeji určeného, nespadá-li pod výjimku v § 9 uvedenou, budiž dodáno ministerstvu vnitra a té universitní nebo zemské knihovně, která zvláštní vyhláškou v každém správním okrsku jakožto k tomu oprávněná jest označena.“

Zde jsou tedy uvedeny jen dva povinné výtisky. Je vypuštěno presidium ministerské rady a dvorní knihovna, aniž je uvedeno, na základě jaké normy se tak stalo. Pouze ohledně ministerstva vnitra je uveden jeho výnos ze dne 5. června 1933, č. 10.708/1933-pres., který připomíná:

„Podle § 18 tiskového zákona má býti předloženo ministerstvu vnitra po povinném výtisku každého k prodeji určeného tiskopisu v tuzemsku vydaného nebo tištěného.“

A přece lze krok za krokem doložit, jak se měnily úřady, kterým byly povinné výtisky přiděleny, jaký byl zákonitý stav za převratu a jak byl pozměněn ustanoveními československými, aniž při tom byla změněna základní věc stanovená v § 18 dosud platného tiskového zákona, že jsou totiž čtyři povinné výtisky.

Již za Rakouska se změnily ústřední úřady jmenované v § 18. Státní ministerstvo změnilo svůj název od 2. března 1867 v ministerstvo vnitra (viz nařízení ministerstva vnitra ze dne 11. března 1867, č. 49 ř. z.) ohledně policejního ministerstva byla policejní správa nejvyšším rozhodnutím z 2. března 1867 podřízena ministerskému presidiu, ale již 10. ledna 1868 bylo zřízeno ministerstvo pro zemskou obranu a veřejnou bezpeč-

nost, aby zase krátce na to roku 1870 byly přiděleny věci veřejné bezpečnosti ministerstvu vnitra. Povinný výtisk policejního ministerstva přešel sice na ministerstvo pro veřejnou obranu a bezpečnost, avšak při postoupení péče o veřejnou bezpečnost ministerstvu vnitra nepřipadl tomuto ministerstvu, jež již mělo výtisk bývalého státního ministerstva, nýbrž byl přidělen presidiu ministerské rady. Stalo se tak výnosem ministerstva vnitra z 9. března 1870, č. 856, v němž se praví:

„Nach den Bestimmungen des § 18 des Pressgesetzes v. 17. Dezember 1862 war bisher von den vier abzugebenden Pflichtexemplaren von Druckschriften ein Exemplar an das Polizeiministerium, in der Folge an das Ministerium für Landesvertheidigung und öffentliche Sicherheit zu überreichen. Da durch infolge A. h. Entschliessung v. 11. Februar d. J. erfolgte Übertragung der Agenden der öffentlichen Sicherheit auf das Ministerium des Innern jene gesetzlich normierte Verpflichtung der Ablieferung von vier Pflichtexemplaren nicht berührt wird, sind künftighin und bis auf weiteres jene Pflichtexemplare von Druckschriften, welche bisher an das Ministerium für Landesvertheidigung und öffentliche Sicherheit einzusenden waren, mit alleiniger Ausnahme der in Wien erscheinenden periodischen Druckschriften, welche fortan an das Ministerium des Innern zu gelangen haben, an das Ministerrathspräsidium zu überreichen.“

Zde se tedy jasně vyslovuje zásada, že žádnými změnami ohledně percipientů povinných výtisků nemůže být dotčena zákonem stanovená povinnost odvádět čtyři povinné výtisky. Nehledě k oné výjimce vídeňských periodik stalo se tedy dědicem státního ministerstva ministerstvo vnitra a policejního ministerstva předsednictvo ministerské rady. Tento stav trval až do převratu.

Po převratu se stala naše ministerstva dědici ministerstev vídeňských pro oblast republiky. Ač se to tedy rozumělo samo sebou i ve věci povinných výtisků, přece když se objevily nepravdivosti v jejich odvádění, bylo potřeba to jasně vytknout. Stalo se tak vyhláškou ministerstva vnitra ze dne 3. února 1919, č. 1867, otištěnou ve Věstníku ministerstva vnitra v ročníku 1. na s. 43—44 a určenou zemským správám politickým v Praze, Brně a Opavě, v níž se praví:

„Dle § 18 tiskového zákona dlužno zasílati po povinném výtisku každého tiskopisu určeného na prodej, který v tuzemsku vyjde nebo jest vytištěn, mimo jiné také presidiu ministerské rady a ministerstvu vnitra. Jak bylo však shledáno, tyto povinné výtisky na místa právě uvedená nedocházejí. Zemská správa politická se tudíž poukazuje, aby osoby, jimž zákon řečenou povinnost ukládá (nakladatel nebo tiskař) bezodkladně byly upomenuty na tento svůj závazek, a uloženo jim, aby ohledně tiskopisů, které vyšly nebo byly vytištěny v tuzemsku ode dne 28. října 1918 až do dnes bezodkladně na příště pak vždy včas ve lhůtách k tomu stanovených odváděly povinné výtisky také presidiu ministerské rady a ministerstvu vnitra. Zásilky pro presidium ministerské rady buďtež adresovány na »Tiskový odbor presidia ministerské rady« v Praze.“

Je ku podivu, že v citovaném vydání není otištěna tato vyhláška, ač je mnohem důležitější než otištěný výnos ministerstva vnitra ze dne 5. června 1933, který je pouze dalším připomenutím týkajícím se toliko ministerstva vnitra, kdežto tato vyhláška je rázu zásadního a týká se obou ústředních úřadů vybavených právem povinných výtisků. Podle ní tedy výtisk pro presidium ministerské rady zůstává v platnosti.

Avšak ani povinný výtisk pro dvorní knihovnu nezmizel prostě tím, že je dnes tato

knihovna mimo naše státní území. Zůstala tu zákonitá povinnost odvádět čtyři povinné výtisky, a stejně jako se stalo při uvedených změnách v ústředních úřadech za Rakouska, byla i československá vláda oprávněna určit jiného příjemce povinného výtisku, když dosavadní ubyl. Proto byl vydán výnos presidia ministerstva vnitra ze dne 15. března 1919, č. 611-N určený opět zemským správám politickým v Praze, Brně a Opavě, který nařídil:

„Dle předpisu § 18 tiskového zákona jest od každého k prodeji určeného tiskopisu, který se v tuzemsku nakládá neb tiskne, pokud nespadá pod výjimky zmíněné v § 9 tiskového zákona, poslati jeden povinný exemplář mezi jiným též c. k. dvorní knihovně. Panu správci zemské vlády politické se ukládá, aby učinil opatření, aby tiskopisy pro c. k. dvorní knihovnu určené, byly prozatím zasílány pro Prahu: zemské správě politické v Praze; pro Brno: zemské správě politické v Brně; pro Opavu: zemské vládě slezské v Opavě. Tiskopisy došlé buďtež uschovány u tamního úřadu pod zvláštním označením do té doby, pokud neprijde pokyn, jak s nimi naložiti.“

Tím je snad přesvědčivě dokázáno, že i československé tiskové právo založené na starém rakouském tiskovém zákoně ukládá povinnost čtyř povinných výtisků a přiděluje je presidiu ministerské rady, ministerstvu vnitra, zemským úřadům a universitním nebo zemským knihovnám. Poučení, které v té věci poskytuje vydání Hrabánkovo a Milotovo, je tedy neúplné.

Je zvláštní, jak mohla být přehlédnuta řada článků a projevů, které se od převratu zabývají otázkou, jak přizpůsobit stav povinných výtisků dnešním poměrům buď v novém úplném tiskovém zákoně nebo zvláštní novelou jen pro tuto věc. Shrnul jsem je v článku Co je a bude s povinnými výtisky?, jenž vyšel v časopise Činu ve 3. ročníku na stránce 218—223. Ve všech se popisuje dosavadní stav, v některých, a v mém článku rovněž, se přímo citují normy, ke kterým nebylo v edici Hrabánkove a Milotově přihlédnuto.

Nejnovější poučení o věci podává spisek dr. Jaromíra Malého „Otázka povinných výtisků“, jenž byl právě vydán nakladatelstvím Nových Čech. Malý upozorňuje zejména na akce, jež za účelem změny zákonitých ustanovení o povinných výtiscích podnikly Spolek čsl. knihovníků a Jednota čsl. novinářů. Na obálce své práce umístil Malý reprodukci původního textu § 18. tiskového zákona, jak jej přinesl Reichsgesetzblatt. Také jeho vývody směřují k tomu, aby se otázka povinných výtisků rozřešila podle potřeb nového státu, jemuž starý rakouský zákon naprosto nevyhovuje. Správně ukazuje na cestu již kdysi nastoupenou, ale zase opuštěnou, zrušit spojení osudu povinných výtisků s osudem tiskového zákona a vyřešit je zamostatnou novelou, která by udělala konec zmatku obrážejícímu se i v citované edici Hrabánkove a Milotově.

PROF. DR. ANTONÍN OBRDLÍK:

RASOVÝ A BIOLOGICKÝ DETERMINISMUS REVOLUČNÍCH UDÁLOSTÍ.

(S pomezí studií sociologických.)

Nebylo by správné, kdybychom chtěli složitější jevy sociální vysvětlovati méně komplikovanými ději biologickými. Než máme-li jim dostatečně porozumět, musíme vzít v úvahu nejen podmínky hmotné, psychické a především ovšem okolnosti dané a tvořené zvláštní sociální situací, nýbrž právě také podmínky, odvozené